

Nuhuň ýaragy: Tupan

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 26 января, 2025

Nuhuň ýaragy: Tupan NUHUŇ ÝARAGY: TUPAN

Surat: Jon Martin / «Nuhuň tupany», 1834 ý.

Suwuň ýarag hökmünde ulyanylandygy hakda birinji beýan etmelere Ýakyn Gündogarda duş gelinýär we bular iň gowy rowaýata seredilip bilindi.

Piter Gleýk suwuň çaknyşyklarda möhüm rol oýnan wagtyndaky pursatlaryň düýpli hronologiyasyny berýär.

Mifologiyanyň başlangyç taryhyndan başlaýar: Suwuň ýarag hökmünde ulyalmagynyň iň gadymy mysallarynyň biri – Nuhuň «Injildäki» beýanyна we tupana parallelilikdäki köne şumer rowaýatydyr.

Rowaýatda ýer ýüzüne uly tupan inderip, adamzadyň günälerini jezalandyran dindar Eanyň eden işleri gürrüň berilýär.

Şumer rowaýatnda patriarch Utu özüne suw-sil joşgunynyň ýakynlaşyp gelendigini duýdurän we «ähli janly-jandardan we ösümlikden bir jübütiniň» sygar ýaly uly gämi ýasalmagyny buýran Ea bilen gürleşýär.

Nuhuň, Adam atanyň we How enäniň, Gilgameşin we Utunyň

masgaraçylykly hekaýatlary azat erk-ygtyýara laýyklykda hudaýlaryň gaharyny getiren adamlaryň gatnaşygynda ýaňlanýar. Munuň yzysüre hudaýlar günäkärlere global tupan arkaly zyýan berýär, emma hekaýatyň gahrymanlarynyň tupandan halas bolmagyna we guryýerdäki durmuşyny saklap galmagyna rugsag berýär.

Surat: Simon de Maýl / «Nuhuň gämisiňiň Ararat dagyna inişi», 1570 ý.

Aslynda rowaýatlarda aýdylýanlar dogry bolup biler. Robert Ballard we beýlekiler Garadeñiziň düýbünde adam ýaşan gadymy ýerleriň bolandygyny anykladylar.

Belli bir derejede erän buzlaryň deñiz derejesiniň beýgelmegine we aýratynam suwuň Çanakkale bogazynyň erñeginden agmagyna sebäp bolandygy öñe sürülyär.

Ortaýer deñziniň şor suwy süýji suwuň üstüne szülip, Garadeñiziň kenarlaryndan suwuň aşagynda galan adamlatyň eserleriniň saklanyp galmagyna kömek etdi.

Uly silleriň mifologiýasynyň aslynda Buz eýýamyndan çykan we buzlaryň eremegine, gury ýeri suw basmagyna sebäp bolan dünýä bolmagy mümkün.

Surat: «Uly tupan» / Iwan Aýwazowskíy

Hakyky bolup geçen wakadygyna ýa-da mifologiyadygyna garamazdan uly tupan hekaýaty Ýakyn Gündogarda suwuň taryhy gymmatynyň nähili bolandygyny görkezýär.

Gadymy jemgyýet suwuň diňe ýasaýyşdaky gymmatyna düşünmek bilen çäklenmedi, şol bir wagtyň özünde suwuň ekerancylyk we fiziki howpsuzlygy üpjün etme potensialyna-da düşündi.

Halk siliň getiren weýrançylyklaryny başdan geçirirdi we bular ýaly weýrançylyk üçin düşündiriş berdi. Hudaýlaryň ygytyýarynda jogaplar tapyp, «Uly tupany» her üç ýörelgede-de azat erk-ygytyýaryň düşündirişi bolan orginal günä üçin hudaýlaryň jezalandyrmagyna bagladylar.

Suw ýaragyny azat erk-ygytyýary hudaýlara öýkünmäge rugsat beren adama birinji tanadan hudaýlar boldy.

Uly tupandan bări adamlar hapalanmagy, ugrunyň üýtgedilmegi, mülksüzlişdirilmegi we suw güýjuniň özi tarapyndan suwy köpcülikleýin gyryş ýaragy hökmünde ulandylar.

kitapcy.ru

Surat: «Tupan» / Gustaw Dore

Suw dört müň ýyldanam öñki beýleki taryhy ýazgylarda çaknyşan faktordy.

Musa Eksodusda jöhitleri gulçylykdan çykardy we müsür goşunynyň olary Gyzyl deñize gaban Sinaý çölünü geçdi. Hekaýatda Gyzyl deñiz duýdansyz ýarylýar we jöhitleri azatlyga çykaryar.

«Çykyş» ibrany dilinde ýazylan. Ýap Sup – birnäçe görnüşde düşündirilip bilinýän dildir.

Umumy terjimesi Gyzyl deñiz bolandygyna garamazdan, awtor Sazlyk deñizi, Suweýş aýlagy, Akabe aýlagy, hatda Ortaýer deñzi manysyna-da gelip bilýär.

Soňky subutnamalar jöhitleriň hekaýatda bolşy ýaly b.e.önü 1500-nji ýyl töwereklerinde Gyzyl deñizden aşyp biljegini ylmy taýdan tassyklaýar.

Rus ylmy barlagçylary Naum Wolzinger we Aleksey Androsow Demirgazyk Gyzyl deñizde rif zolagynyň üstünden bardylar.

Musanyň döwründe rifiň suwuň ýüzüne has ýakyn bolandygyna we rifiň howa şertlerine, geldim-gitdim hereketlerine bagly ýagdayda az salymlyk wagtda ýüzüne çykyp biljegine ynanmak üçin sebäpler bar.

kitapcy.ru

Surat: «Gämiden ugradylan kepderi» / Gustaw Dore, 1866
Ýakyn Gündogaryň suwy «Injil» hekaýatlarynda möhüm rol oýnaýar.

Ýeşunyň kitaby ylahy güýjüň Iordan derýasyny yza serpikdirendigini we Ýeşunyň goşunyny Hudaýyň özlerine wada beren ýerlerinj kenganlylardan almak üçin urşa äkiden Eriha söweşini gürrüň berýär.

Isa şägirtlerine «Hudaýyň ogludygyny» görkezmek üçin suwuň yüzünden ýörände Hudaýyň güýji «Buşluk yşaratynda» görkezilýär.

Täsin ýagdaýda şägirtleri gorkýarlar we deñiziň ortasynda galýarlar. Emma Isa orta çykan badyna şobada gury ýere ýöräp gelýärler.

Görnüşi ýaly, köp derejrde suw bilen baglanyşykly «Injiliň» ähli gürrüň berýän zatlary bir wagtyň özünde regional meseleleri-de öz içine alýar.

Mysal üçin, Nuh maşgalasyny täze ýurda alyp gelýär, Musa we Ýeşu halklaryny wada berlen ýurda getirýär, Isa deñize bagly şägirtlerini gury ýere çykarýar.

Nuhdan soňky «Injil» hekaýatlarynda suw esasan Hudaýyň adakat duýgusyna wekilçilik edýär.

Suw adamyň ähli rowaýatlara bolan ynanjyny synap görýär. Dogry bolsun, ýalňış bolsun, bu hasaplaryň goralmagy suw

fakultetleriniň dowamly ykrar edilendigini ýuze çykarýar.
Käbir rowaýatlarda Hudaý suwy günäkärleri jezalandyrmak üçin
ulansa, beýleji rowaýatlarda suw horlanan gatlaklara umyt
berýär.

Umut ATASEWEN,
gadymydünýä taryhçysy.

@atasevenoffica

Ýekşenbe, 17.12.2023 ý. Taryhy makalalar